

מדינת ישראל
משרד החינוך

א. בגרות לנבחני משנה
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ג, 2013
מספר השאלון: 008302
לנבחנים אקסטרניים — 107
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 107 בלבד)

ספרות עברית וכללית

3 יחידות לימוד
השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם — 34 נקודות
פרק שני: נושאים בין-ז'אנריים — 66 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
בפרק הראשון שתי קבוצות של שאלות.
ענה על שאלה אחת מהקבוצה הראשונה (18 נקודות)
ועל שתי שאלות מהקבוצה השנייה (לכל שאלה — 8 נקודות; סה"כ — 16 נקודות).
בפרק השני ענה על שתי שאלות, כל אחת מהן בנושא בין-ז'אנרי אחר.
(לכל שאלה — 33 נקודות; סה"כ — 66 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחני משנה: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים מצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה במסגרת שתי היחידות הראשונות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302 - 2 -

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם

(34 נקודות)

קבוצה ראשונה

ענה על אחת מהשאלות 1-5 (18 נקודות).

מיכאל קולהאס / פון-קלייסט

1. בנובלה זו ערכי המשפחה עומדים בסתירה לערכי צדק ומוסר. הסבר והדגם קביעה זו.

האף / גוגול

2. בנובלה זו תיאור המרדף אחר האף מתאפיין ביסודות ראליסטיים לצד יסודות פנטסטיים. תאר את השילוב בין יסודות אלה, והסבר את תרומתו להבנת משמעות הנובלה.

מותו של איוון איליץ' / טולסטוי

3. הטבע מוביל את האדם, בדרך כלל על ידי סבל, אל הגילוי האמיתי והחשוב ביותר שיכול להיות לו בחיים. (על פי סארטר)
- דון בקשר בין הסבל ובין הגילוי האמיתי והחשוב שחווי איוון איליץ', כפי שהוא בא לידי ביטוי בעלילת הנובלה ובמבנה שלה.

הגלגול / קפקא

4. דמותו של גריגור סמסא מעוררת תחושות מעורבות של חמלה ודחייה. האם אתה מסכים עם קביעה זו? נמק את דבריך. בתשובתך התבסס על תיאורי השרץ והתנהגותו ועל נקודת התצפית שממנה הסיפור מסופר.

קומדיות של שקספיר: "חלום ליל קיץ", "כטוב בעיניכם", "מהומה רבה על לא דבר"

5. בקומדיות של שקספיר יש שילוב בין כאב וסבל ובין יסודות קומיים. כיצד שילוב זה בא לידי ביטוי בקומדיה של שקספיר שלמדת? הסבר את התרומה של השילוב להבנת משמעות היצירה.

/המשך בעמוד 3/

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

- 3 -

קבוצה שנייה (16 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-13 (לכל שאלה – 8 נקודות).

6. דון קיחוטה / סרוונטס

בכפיית הספרות על החיים הוא (=דון קיחוטה) דן את עצמו להתנגשות בלתי פוסקת, מעשית ואידאית (רעיונית), עם המציאות. (מתוך עטיפת הספר)

הסבר והדגם כיצד התנגשות זו באה לידי ביטוי בשני אירועים ברומאן.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הארון הבודד / היינריך היינה

תרגום: שמואל פרידמן

בִּצְפוֹן עַל הַר קָרְנִי
אֶרֶן עֲרִירִי עוֹמֵד,
מִנְמָנִם; עוֹטָה הוּא לִבִּי
שֶׁלֹּג, וּפְתִיתִים שֶׁל כָּפּוֹר.
וְחוֹלֵם הוּא עַל בֵּית דָּקָל,
דִּם נִצָּבֶת בְּמִזְרָח,
זֶלְמוּדָה וְנִעְצָבֶת
עַל צוּק־סֵלַע חֵם, לוֹהֵט.

הסבר את המשמעות הסמלית של העצים ושל הקשרים ביניהם בשיר. הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 4/

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107, 008302

- 4 -

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אש וקרח / רוברט פרוסט

תרגום: רנה לטוין

אומרים תכל תכלה באש
ויש גורסים – בקרח.
ממה שלי נודע על חשק
אספים עם התומכים באש.
אך אם תחרב היא בשניה
דומה אדע על השנאה
די עד לומר שלכליה
עצמת הקרח
גם דיה.

מהי עמדת הדובר בנוגע לכוח שיביא לקץ העולם, וכיצד עמדה זו מעוצבת בשיר?
הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 5/

- 5 -

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107.008302

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הילדים / ג'ובראן חליל ג'ובראן

תרגום: נועה זאלוד

ואז

בקשה אשה אשר תינוק בחיקה:

ספר לנו על הילדים.

ויען ויאמר:

ילדיכם אינם ילדיכם

כי פרי געגועי החיים אל עצמם:

באים המה דרךכם אך לא מקדם,

חיים עמכם אך אינם שייכים לכם.

תנו לילדיכם את אהבתכם אך לא את מחשבותיכם,

כי להם הגגיהם.

גופם ישכן בבתיכם, אך לא נשמתם

כי נשמתם מסתופפת בבית המקור –

שם לא תוכלו לבוא אף בהלומותיכם.

אפשר לכם לחפץ להיות כמותם אך אל לכם לעשותם כמותכם,

כי החיים פניהם קדימה לא אחור, והם לא יתנפקו על האתמול.

אתם הקשית ממונה, פחצי חיים, ילדיכם שלוחים:

הקשית מבחין בשכל על פני נתיב הנצח,

ברצותו כופף קשתכם למען חציו הנורים למרחקים –

התרצו לקצו המותחות קשתכם,

כי אוהב הוא את החצים בקעופם

גם את הקשתות הנענות לקדו.

כיצד מיוצג הזמן בשיר, ומהו תפקידו בהבנת משמעות השיר? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 6/

- 6 -

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גנרל, הטנק שלך / ברטולד ברכט

תרגום: בנימין הרשב

גנרל, הטנק שלך הוא רכב חזק,
הוא רומס את היער, הוא מוחץ מאה אנשים.
אכל יש לו חסרון אחד:
הוא זקוק לנהג.

גנרל, המפציץ שלך חזק.
הוא טס מהר מן הסופה, הוא עומס יותר מפיל.
אכל יש לו חסרון אחד:
הוא זקוק למכונאי.

גנרל, האדם שמיש מאד.
הוא יודע לטוס, הוא יודע לרצח.
אכל יש לו חסרון אחד:
הוא יודע לחשב.

מה מאפיין את האדם על פי הופעותיו בשלושת בתי השיר? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 7/

- 7 -

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אהבה / איציק מאנגר

תרגום: שמשון מלצר

אילות שלוחות על הרים משלגים,
שרניהן, שרני כסף, נאחזות בלבנה,
והלבנה הטובה טובתן מבקשת.

ואמי מהלכת ושומרת צעדיהן.
בל ירגישו בהן זאבים שביצור,
עקבותיהן שבשלג החד היא מטשטשת.

אמי נפטר זה שנים מרבות,
ואולם אהבתה מתהלכת בחלל
בזרועות פתוחות אל הרוח הכנה.

מרדימה את המית הדרכים בערבים,
מלחשת עין-הרע לקטני ארנבים
ואומרת "בתי" לתולעת קטנה.

האהבה איננה מנחת לה לניח בקבר בנחת.

הנה היא פותחת תחנתה לאור הכוכבים
ואומרת ואומרת, שישמע לה האל.

דמעותיה מאירות בחלומי בכל ליל...

"האהבה איננה מנחת לה לניח בקבר בנחת".

פרש שורה זו, והסבר את תרומתה להבנת המשמעות של השיר.

- 8 -

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אֲנֶלֶלִי / אדגר אלן

תרגום: זאב ז'בוטינסקי

אין באַשרנוּ בְּנוֹה עֲרָפִים –	זֶה הָיָה לְפָנִים וְלְפָנֵי שָׁנִים,
לִכּוֹן וְעָמּוּ לָהּ וְלִי;	בְּמַלְכוּת עַל יָם עֲרָפֶלִי.
הִיא הִסְבָּה (זֶה יָדוּעַ לְכָל	שֵׁם דָּרָה יְלֵדָה – שְ�מָה לֹא תִדְעַ:
בְּמַלְכוּת עַל יָם עֲרָפֶלִי)	קָרָאתִי לָהּ אֲנֶלֶלִי.
שְׁרוּחַ בְּלִילָה יֵצֵא מֵעֵבִים	מִשְׁאֵלֶב אַחֵר מְלֻכָּד אֶהְבָּה
וְהַמִּית אֶת אֲנֶלֶלִי.	לֹא הָיָה גַם לָהּ וְגַם לִי.
אַךְ יָדַעְתִּי אֶהוּב מִכֶּלֶם, מִכֶּלֶם	יָלַד הָיִיתִי, וְהִיא יְלֵדָה
שָׁרְבוּ שְׁנוֹתֶם מִגִּילִי	בְּמַלְכוּת עַל יָם עֲרָפֶלִי:
וְרִבָּה חֲכָמְתֶּם מִשְׁכָּלִי;	אַךְ יָדַעְנוּ אֶהוּב מִכָּל אוֹהֲבִים –
וְאִין שָׁרַף אוֹ שָׁטוֹן בְּעוֹלָם,	אֲנִי וְאֲנֶלֶלִי:
וְאִין סַעַר בָּיִם עֲרָפֶלִי,	וְרָאוּנוּ שְׁרָפֵי הַמְרוֹם בְּקִנְיָה,
שִׁיקְרָע אוֹ יִגְרָע אֶת הַקוֹ שֶׁל זֶהב	וְזָעוּם זָעַמוּ לָהּ וְלִי.
בִּינִי וּבִין אֲנֶלֶלִי.	
וְיָרַח מְרוֹם לִי לוֹחֵשׁ בְּחִלּוֹם	זֶה הִסְבָּה, שֶׁהָיָה מַעֲשֵׂה
שִׁירֵי־זֶהַר עַל אֲנֶלֶלִי;	בְּמַלְכוּת עַל יָם עֲרָפֶלִי –
לִי רוֹמֵז כָּל כּוֹכַב בְּקִרְבִּי – עֵינָיו	רוּחַ יֵצֵא מֵעֵבִים, וְצִנּוֹן
כְּעֵינֶיהָ שֶׁל אֲנֶלֶלִי;	וְהַמִּית אֶת אֲנֶלֶלִי
אַךְ בְּלִיל אֶפְלָה – עֲמָדִי הִיא כְּלָה,	וּבָאוּ הוֹרֵיָהּ, אֲחִים, קְרוֹבִים
וְאֲנוּחַ עַל־יָד יוֹנְתִי הַכְּלָה,	מִבְּנֵי אֲצִילֵי גִילִי
כְּבִיתָנוּ שְׁלָה וְשָׁלִי –	וְנִשְׁאוּהָ מִמֶּנִּי לְקֶבֶר אֶפֶל
הוּא הַקֶּבֶר עַל יָם עֲרָפֶלִי.	בְּמַלְכוּת עַל יָם עֲרָפֶלִי.

"וְרָאוּנוּ שְׁרָפֵי הַמְרוֹם בְּקִנְיָה,

וְזָעוּם זָעַמוּ לָהּ וְלִי".

הסבר מהו המכשול המונע את מימוש האהבה על פי דברים אלה, והצג על פי השיר מכשולים

נוספים המונעים מימוש זה.

- 9 -

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שמחת הכתיבה / ויסלבה שימבורסקה

תרגום: רפי וייכרט

שוכחים שאלה אינם החיים.
כאן, שחור על גבי לבן, שולטים חקים אחרים.
עפויף העין ימשך, ככל שארצה,
ירשה לחלקו לנצחים קטנים
מלאים בדורים שעצרו במעופם.
אם אצוה, כלום לא יקרה כאן לעד.
עלה לא יפל שלא מרצוני.
גבעול לא יתכופף תחת נקדת פרסה.

ובכן יש עולם כזה,
כפוף לגורל שלטוני?
זמן, שאני קושרת בשלשלאות סימנים?
קיום שסר תמיד למרותי?

שמחת הכתיבה.
היכלת להנצחים.
נקמת היד בתהמוותה.

לאן רצה האילה הכתובה דרך היער הכתוב?
לשתות ממים כתובים,
שישקפו את פיה הקטן כנר העתקה?
מדוע היא זוקפת ראש, האם היא שומעת משהו?
שעונה על ארבע רגלים קטנות שהשאלו מהמציאות
תחת אצבעותי מניעה אנני.
שקט – גם בטוי זה מרשרש בנר
ומישר
את הענפים שנוצרו על ידי המלה "יער".

מעל הנר הלכן אורבות לזנוק
אותיות, שעשויות להסתדר לא טוב,
משפטים מכתרים
שלא יהיה מהם מפלט.

בטפת דיו יש מלאי גדול
של צידים עם עין עצומה,
מוכנים לרוץ מטה במוךרד התלול של העט,
להקיף את האילה, להתכונן ליריה.

על פי השיר, הסבר את היחסים בין חוקי המציאות ובין השירה. בתשובתך ציין והדגם
שני אמצעים אמנותיים המעצבים את היחסים האלה.

/המשך בעמוד 10/

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302 - 10 -

שים לב: אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

פרק שני: נושאים בין-ז'אנריים (66 נקודות)

ענה על שתי שאלות, כל אחת בנושא בין-ז'אנרי אחר (לכל שאלה – 33 נקודות).

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 14-15.

14. ביצירות רבות דווקא המפגש עם האחר והשונה (כגון לאום שונה, דור אחר, עדה שונה, ותק בארץ

וכיו"ב) הוא הגורם המרכזי בבניית הזהות של הגיבור.

הסבר קביעה זו, על פי יצירות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות".

ענה על פי:

* רומאן או מחזה

* וסיפור קצר או סרט קולנוע ושיר

15. ביצירות רבות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות" אפשר לראות קשר

בין מצבי משבר בחברה ובין מצבי משבר אישיים.

הסבר קביעה זו, על פי יצירות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות".

ענה על פי:

* רומאן או מחזה

* וסיפור קצר או שני שירים

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302 - 11 -

ספרות בעקבות השואה

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 16-17.

16. תאר את דרכי ההתמודדות של הדמות המרכזית עם אימי השואה (בין שחוותה אותם על בשרה ובין ש"ירשה" אותם), והסבר כיצד מעוצבות דרכי התמודדות אלה ביצירות שלמדת בנושא זה. ענה על פי:

* רומאן **או** הנובלה "מומיק" **או** מחזה

* וסיפור קצר **או** שיר וסרט קולנוע

17. בימי השואה נאלצו בני משפחה להיפרד אלה מאלה.

כיצד מעוצב זיכרון הפרדה ביצירות שנכתבו בעקבות השואה? הסבר את ההשפעה של חויית הפרדה על הדמויות ביצירות שלמדת. ענה על פי:

* שני שירים **או** סיפור קצר

* ורומאן **או** מחזה **או** שני קטעי עדות

/המשך בעמוד 12/

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302 - 12 -

התבגרות בראי הספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 18-19.

18. עוינות כלפי מבוגרים או הזדהות עמם מאפיינות דמויות של מתבגרים רבים בדרכם לגיבוש זהותם האישית.

איזו משתי עמדות אלה מאפיינת את המתבגרים ביצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות"? נמק והדגם את דברך.

ענה על פי:

* רומאן **או** נובלה

* וסיפור קצר **או** סרט קולנוע

19. תאר את עולמו של הילד או של המתבגר על פי יצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות", והסבר את יחסו של המספר המבוגר לעולם זה.

ענה על פי:

* סיפור קצר ושיר **או** סיפור קצר וסרט קולנוע

* ורומאן **או** נובלה

/המשך בעמוד 13/

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302 - 13 -

בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 20-21.

20. מה מאפיין את דמות האמן? מה הם מקורות היצירה שלו? כיצד מתואר תהליך היצירה?

אילו יחסים יש בין האמן לקהל שלו?

בחר בשתיים משאלות אלה, והסבר כיצד הן מעוצבות ביצירות שלמדת בנושא "בכול צופייה,

והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות".

ענה על פי:

* רומאן **או** מחזה **או** סיפור קצר

* ושני שירים **או** שיר וסרט קולנוע

21. מימוש האהבה הרומנטית לעומת מימוש הייעוד האמנותי: כיצד משתקף הקונפליקט בין

שתי תשוקות אלה של האמן ביצירות שלמדת בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות

ארספואטיות"? הסבר והדגם את דבריך.

ענה על פי:

* סיפור קצר ושיר **או** מחזה **או** רומאן

* וקטע מן המיתולוגיה ושיר **או** קטע מן המיתולוגיה וסרט קולנוע

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

- 14 -

לא הכול ראליסטי

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 22-23.

22. תאר את המרחב (מקומות פתוחים או סגורים, דרכים, מעבר ממקום למקום) ואת הזמן (עונות

השנה, חלקי יממה, חגים) ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ראליסטי".

הסבר את התרומה של המרחב והזמן לבניית משמעות היצירה.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים מאת היוצרים האלה: ש"י עגנון, א"ב יהושע, א"א פו, פרנץ קפקא

או נובלה

* ומחזה **או** מדרש וקטע מן המיתולוגיה

23. לחריגות מהמציאות המוכרת ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ראליסטי", יכולות להיות מגוון

משמעויות: פסיכולוגיות, רעיוניות, חברתיות, פוליטיות ועוד.

תאר חריגות כאלה ביצירות שלמדת, והסבר את משמעותן.

ענה על פי:

* נובלה **או** שני סיפורים קצרים

* רומאן **או** מחזה **או** סרט קולנוע ומדרש

ספרות עברית וכללית, קיץ תשע"ג, מס' 107,008302

- 15 -

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 24-25.

24. סיפורי מעשיות רבים מבוססים על דגם ובו אביר מציל נסיכה במצוקה, אחר כך נושא אותה לאישה, והם חיים באושר ובעושר.

הסבר והדגם באיזה אופן משתקף דגם זה ביצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות". נמק את דבריך.

ענה על פי:

* נובלה או רומאן או מחזה

* וסיפור קצר או סיפור מן המיתולוגיה וסרט קולנוע

25. ביצירות ספרות רבות דמותה של האישה מוגדרת באמצעות דמויות של גברים בחייה:

אב, בעל, אהוב, בן.

הסבר והדגם קביעה זו, על פי יצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות".

ענה על פי:

* נובלה מאת עגנון או סיפור קצר ושיר

* ומחזה או סרט קולנוע ומדרש

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך